

NOVI GEODETSKO-GEOINFORMATIČKI NAZIVI 5

Nakon četiriju objavljenih priloga s definicijama novih geodetsko-geoinformatičkih naziva pripremili smo za čitatelje Geodetskog lista i peti. Razlog je ubrzani razvoj tehnologije koji svakodnevno stvara nove nazive. Uključeni su i nazivi iz drugih struka nužni i geodetima.

Svi nazivi poredani su po abecedi. Kada se naziv sastoji od dviju ili više riječi, prva je uvijek imenica. Na primjer *nosiva umjetna inteligencija* uvrštena je u rječnik kao *inteligencija, nosiva umjetna*. Zarez znači da je uobičajeni redoslijed riječi obrnut. Na isti način upisani su u rječnik i nazivi na stranim jezicima.

Sinonim nazivu u hrvatskom jeziku označen je s *također*. Prednost se daje prvom navedenom nazivu. Ako u stranom jeziku postoje sinonimi, odvojeni su točkom sa zarezom (;).

S *vidi* upućuje se na nazive koji su poslužili u definiciji određenog naziva ili su u uskoj vezi s njim.

U *napomenama* dane su neke dodatne informacije.

AUV

Vidi: vozilo, autonomno podvodno

Copernicus

program Europske unije za promatranje Zemlje i njezina okoliša, za krajnju dobrobit svih europskih građana

En. Copernicus

CQ

Vidi: inteligencija, suradnička

doba, digitalno mračno

nedostatak povijesnih informacija u digitalnom dobu kao izravna posljedica zastarjelih formata datoteka, softvera ili hardvera koji postaje oštećen, rijedak ili nedostupan kako se tehnologije razvijaju, a podaci propadaju

En. age, digital dark

Fr. âge sombre numérique

Nj. Zeitalter, digitale dunkle

edukacija 4.0

Vidi: obrazovanje 4.0

edukacija 5.0

Vidi: obrazovanje 5.0

EGMS

Vidi: služba za pomicanje tla, Europska

geopasnost

rizik od štete uzrokovane geološkim procesom

En. geohazard

Fr. géorisque

GGOS

Vidi: sustav, Globalni geodetski promatrački

inteligencija, nosiva umjetna

umjetna inteligencija ugrađena u nosive uređaje

Vidi: uređaj s umjetnom inteligencijom, nosivi

En. intelligence, wearable artificial; WAI

internet svega

međusobno povezivanje i autonomna koordinacija ogromnog broja računalnih elemenata i senzora, neživih i živih bića, procesa i podataka putem internetske infrastrukture

En. Internet of Everything; IoE

IoE

Vidi: internet svega

korištenje zemljišta

krovni pojam koji opisuje što se događa na zemljištu

Napomena: Vrste zemljišta koje se koriste mogu biti npr. šumsko zemljište, usjevi (poljoprivredno zemljište), travnjaci, močvare, naselja i druga zemljišta. Učinci ljudskih promjena u korištenju zemljišta su na primjer širenje gradova, erozija tla, degradacija tla, degradacija zemljišta i dezertifikacija. Praksa korištenja zemljišta i upravljanja zemljištem ima veliki utjecaj na prirodne resurse, uključujući vodu, tlo, hranjive tvari, biljke i životinje.

Eng. land use

korištenje zemljišta i zemljišni pokrov

Vidi: korištenje zemljišta; pokrov, zemljišni

En. land use and land cover; LULC

kriosfera

smrznuti vodeni dio Zemljina sustava

Napomena: To je npr. smrznuto tlo na Aljasci, snijeg na vrhu Himalaje, te sav led u polarnim regijama

En. cryosphere

LULC

Vidi: korištenje zemljišta i zemljišni pokrov

obrazovanje 4.0

Također: edukacija 4.0

obrazovanje povezano s četvrtom industrijskom revolucijom i usmjereno na transformaciju budućnosti obrazovanja primjenom napredne tehnologije i

automatizacije – internet stvari, umjetna inteligencija, strojno učenje, igrifikacija i druge

Vidi: revolucija, četvrta industrijska

En. Education 4.0

Nj. Bildung 4.0

obrazovanje 5.0

obrazovanje koje obrazovanju 4.0 dodaje humaniju perspektivu učenju, uključujući društvene i emocionalne sposobnosti kako bi se promicao manji utjecaj na okoliš uz veće zdravlje i sigurnost

Vidi: obrazovanje 4.0

En. Education 5.0

Nj. Bildung 5.0

OpenAlex

bibliografski katalog znanstvenih radova, autora i institucija dostupan u otvorenom pristupu

Napomena: Nazvan je po Aleksandrijskoj knjižnici. Počeo je s radom u siječnju 2022. Zbog upotrebe umjetne inteligencije i automatskih algoritama za indeksiranje članaka, sadrži mnoge suvišne ili lažne unose, što često rezultira unosima u katalogu koji ne odražavaju standarde znanstvene zajednice za objavljivanje.

En. OpenAlex

otisak, digitalni

mrežni podaci koji se generiraju mrežnim aktivnostima, bilo pasivnih poput kolačića ili namjernih poput objava na društvenim mrežama ili mrežnim stranicama

En. footprint, digital

Fr. empreinte numérique

Nj. Fußabdruck, digitaler

otok, urbani toplinski

gradsko područje koje je puno toplije od ruralnih područja koja ga okružuju

Napomena: Toplina se stvara energijom svih ljudi, automobila, autobusa i vlakova u velikim gradovima.

En. island, urban heat; UHI

pokrov, zemljišni

fizički materijal na Zemljinoj površini

Napomena: Zemljišni pokrivači uključuju vegetaciju, izgrađene strukture, golo tlo i vodene površine. Postoje dvije primarne metode za prikupljanje informacija o zemljišnom pokrovu: terensko istraživanje i analiza slika snimljenih daljinskim putem. Jedno od glavnih pitanja u vezi sa zemljišnim pokrovom je neusklađenost naziva.

Eng. land cover

revolucija, četvrta industrijska

Takoder: industrija 4.0; 4IR

neologizam koji opisuje brzi tehnološki napredak u 21. stoljeću

Napomena: Slijedi Treću industrijsku revoluciju ("Informacijsko doba"). Dio ove faze industrijske promjene je spajanje tehnologija poput umjetne inteligencije, uređivanja gena, napredne robotike koja briše granice između fizičkog, digitalnog i biološkog svijeta.

En. revolution, fourth industrial; 4IR: IR 4.0

Fr. révolution industrielle, quatrième; Industrie 4.0

Nj. Revolution, vierte industrielle; Industrie 4.0

služba za pomicanje tla, Europska

služba koja pruža dosljedne i pouzdane informacije o prirodnim i antropogenim pomacima tla u državama sudionicama programa Copernicus i preko državnih granica, s milimetarskom točnošću

Vidi: Copernicus

En. Ground Motion Service, European; EGMS

sustav, Globalni geodetski promatrački

mjeriteljska osnova za sva istraživanja globalnih promjena i za bitna pitanja koja se bave globalnom deformacijom i razmjenom masa unutar Zemljina sustava koji se sastoji od čvrste Zemlje, hidrosfere, atmosfere i kriosfere

Napomena: Radi zajedno s komponentama IAG-a – tehničkim službama, komisijama, međukomisijским odborima i projektima IAG-a.

Vidi: kriosfera; IAG (Frančula, Lapaine 2008)

En. System, Global Geodetic Observing; GGOS

tehnologija, nosiva

elektronički uređaji oblikovani za nošenje na tijelu korisnika

Napomena: Takvi uređaji mogu imati mnogo različitih oblika, uključujući nakit, dodatke, medicinske uređaje i odjeću ili elemente odjeće.

Vidi: uređaj s umjetnom inteligencijom, nosivi

En. technology, wearable

Fr. technologie, portable

Nj. Technologie, tragbare

UHI

Vidi: otok, urbani toplinski

uređaj s umjetnom inteligencijom, nosivi

lagani uređaj s umjetnom inteligencijom magnetski pričvršćen za korisnikovu odjeću ili remen, ili integriran u naočale ili kacigu – korisnikov osobni pomoćnik s umjetnom inteligencijom

Napomena: Može kontinuirano učiti iz interakcija korisnika i povratnih informacija kako bi poboljšao svoju izvedbu i točnost.

En. device, wearable artificial intelligence; device, AI wearable

Nj. Gerät, tragbares KI

vozilo, autonomno podvodno

vozilo bez posade namijenjeno podvodnim istraživanjima

En. vehicle, autonomous underwater; AUV

Fr. robot sous-marin autonome; véhicule sous-marin autonome
 Nj. Unterwasserfahrzeug, autonomes

WAI

Vidi: inteligencija, nosiva umjetna

Literatura

- AUTOGPT (2024): 20 AI Devices You Should Know About, <https://autogpt.net/20-ai-devices-you-should-know-about/>, (27. 10. 2024.).
- Copernicus (2024): O programu Copernicus, <https://www.copernicus.eu/hr/o-programu-copernicus>, (1. 12. 2024.).
- Datahub (2023): European Ground Motion Service (EGMS), European Environment Agency, <https://www.eea.europa.eu/en/datahub/datahubitem-view/b67d6289-bc0b-486b-b4ce-d08eb397d337>, (1. 12. 2024.).
- Frančula, N., Lapaine, M. (2008): Geodetsko-geoinformatički rječnik, Državna geodetska uprava, Zagreb, <https://dgu.gov.hr/geodetsko-informaticki-rjecnik/163>, (4. 12. 2024.).
- GGOS (2024): What is GGOS? <https://ggos.org/about/what-is-ggos/>, (4. 12. 2024.).
- Halim, D., A., Rasam, A. R. A. (2021): Education 4.0 in cartography: an integrated e-learning materials portal for cartography and digital mapping course, 30th International Cartographic Conference (ICC 2021), 14–18 December 2021, Florence, Italy, Proceedings of the ICA, 4, <https://doi.org/10.5194/ica-proc-4-1-2021>, (2. 11. 2024.).
- Klimatskepromjene.hr (2024): Važnost praćenja promjena kriosfere, <https://klimatskepromjene.hr/vaznost-pracenja-promjena-kriosfere/>, (4. 12. 2024.).
- LEARNZ (2024): What are Geohazards, <https://www.learnz.org.nz/geohazards152/bg-standard-f/what-are-geohazards>, (12. 10. 2024.).
- Mlakar, M., Luić, Lj. (2024): Stav o digitalnom otisku – prediktor digitalne pismenosti generacije Z, Medijska istraživanja, 30, 2, 51–78, <https://hrcak.srce.hr/clanak/470044>, (4. 1. 2025.).
- National Geographic (2024): Education, Urban Heat Island, <https://education.nationalgeographic.org/resource/urban-heat-island/>, (4. 12. 2024.).
- Omodamilolaa, I., Ibrahim, A. U., Aşır, S., Al-Turjman, F. (2024): Applied Artificial Intelligence and Prospect of Internet of Everything (IoE) for the Detection of Tuberculosis, Applied Artificial Intelligence, 38, 1, e2358654 (28 pages), <https://doi.org/10.1080/08839514.2024.2358654>, (16. 10. 2024.).
- Satpalda (2023): Significance of Land Use / Land Cover (LULC) Maps, <https://satpalda.com/blogs/significance-of-land-use-land-cover-lulc-maps/>, (30. 11. 2024.).
- Schleiger, E., Mason, C., Naughtin, C., Reeson, A., Paris, C. (2024): Collaborative Intelligence: A Scoping Review Of Current Applications, Applied Artificial

- Intelligence, 38, 1, e2327890 (23 pages),
<https://doi.org/10.1080/08839514.2024.2327890>, (16. 10. 2024.).
- Sun, W., Kim, J., Su, H. (2024): Innovations of Express Companies: Adoption of Protective Wearable Artificial Intelligence Devices by Couriers, Sustainability, 16, 19, 8374, <https://doi.org/10.3390/su16198374>, (27. 10. 2024.).
- SYDLE (2023): Education 5.0: What Does It Mean? How Does It Work? <https://www.sydle.com/blog/education-5-0-61e71a99edf3b9259714e25a>, (2. 11. 2024.).
- TVETipedia Glossary (2024): Education 4.0, The UNESCO UNEVOC International Centre, <https://unevoc.unesco.org/home/+TVETipedia+Glossary/lang=en/show=term/term=Education+4.0>, (2. 11. 2024.).
- Wikipedia (2024): Digital dark age, https://en.wikipedia.org/wiki/Digital_dark_age, (4. 1. 2025.).
- Yasar, K., Wigmore, I (2024): What is wearable technology? TechTarget / Mobile Computing, <https://www.techtarget.com/searchmobilecomputing/definition/wearable-technology>, (1. 11. 2024.).

Nedjeljko Frančula i Miljenko Lapaine